

DE REDACTIE PRIVAAT

HET AANSPRAKELIJKHEIDSRECHT IN DE STEIGERS

1. Sinds 1983 bewaakt het Arbitragehof de naleving van de grondwettelijke bevoegdheidsverdeling. Sinds 1989 toetst het de wetgeving aan het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel van art.10 en 11 GW. Het Hof heeft zijn gezag over de ontwikkeling van het grondwettelijk recht op vrij onbetwiste manier gevestigd. Zowel de witte marsen als de koude oorlog tussen politiek en gerecht zijn aan het Arbitragehof voorbijgegaan.

Dit tijdschrift brengt sinds 1988 een kroniek over de rechtspraak van het Arbitragehof en het privaatrecht (zie laatst MEERSCHAUT, F., De rechtspraak van het Arbitragehof ten behoeve van de private rechtspraktijk (1992-1997), *T.P.R.* 1998, 889-124). Het is duidelijk dat het Arbitragehof, langs de controle op art. 10 en 11 G.W ook de ontwikkeling van grote delen van het privaatrecht beïnvloedt. Recente rechtspraak toont meer bepaald aan dat het Hof een grote impact heeft en zal hebben op het aansprakelijkheidsrecht. Dit stemt hoopvol. Het opent de mogelijkheid dat een aantal uitzonderingsregimes en ook voorbijgestreefde oudere wetgeving ongrondwettig verklaard worden. Het houdt echter ook het gevaar in dat het aansprakelijkheidsrecht, naar aanleiding van arresten van het Arbitragehof, gevolgd door incidentele correcties door de wetgever, vele jaren in de steigers zal staan.

2. Een kort overzicht van de aansprakelijkheidsregelen waarvan het Arbitragehof tot nu toe vaststelde dat zij het gelijkheidsbeginsel schenden toont aan dat het niet om details gaat.

Voldoende bekend is het arrest nr. 25/95 van 21 maart 1995 dat art. 26 V.T.Sv. ongrondwettig verklaart in zoverre het een verjaringstermijn van vijf jaar voorziet voor vorderingen tot schadevergoeding gebaseerd op een onrechtmatige daad terwijl de verjaringstermijn dertig jaar is voor vorderingen gebaseerd op een onrechtmatige daad die geen misdrijf uitmaakt. Ingevolge dit arrest voerde de wetgever met de wet van 10 juni 1998 een ingrijpende wijziging door in de regelen betreffende de bevrijdende verjaring (over dit arrest en de wet van 10 juni 1998, zie uitvoerig H. BOCKEN, I. BOONE, B. CLAESSENS, D.

COUNYE, E. DE KEZEL, P. DE SMEDT, *De herziening van de bevrijdende verjaring door de wet van 10 juni 1998. De gelijkheid hersteld?*, Gandaius, Ontmoetingen met recht 2, Kluwer rechtswetenschappen België, 1999).

De toepassing van art. 1382 B.W. op statutaire ambtenaren en het uitzonderingsregime voor werknemers ingevoerd door art. 18 Wet Arbeidsovereenkomsten komen aan de orde in de arresten nr. 77/96 van 18 december 1996 en nr. 20/99 van 17 februari 1999.

Het arrest van 18 december 1996 betreft de regresvordering van de werkgever tegen de werknemer. Een politieman had iemand neergeschoten die hij ten onrechte voor een inbreker hield. Nadat de staat het slachtoffer had vergoed, oefende hij regres uit tegen de politieman. Deze riep in als statutair personeelslid van de overheid gediscrimineerd te zijn in vergelijking met een contractuele werknemer. De mogelijkheid voor de werkgever om regres tegen de werknemer uit te oefenen wordt door art. 18 Arbeidsovereenkomstenwet immers beperkt tot de gevallen van bedrog, zware schuld en gewoonlijk voorkomende lichte schuld. Het Arbitragehof treedt de politieman bij. Het verschil in behandeling tussen de door de overheid tewerkgestelde leden van het statutair personeel en contractuele werknemers in het algemeen is niet verantwoord, „gelet op de gelijkenis van de vergeleken arbeidsverhoudingen, met name vanuit het oogpunt van de juridische ondergeschiktheid”.

Het arrest nr.20/99 van 17 februari 1999 betreft de vordering van de benadeelde tegen de werknemer. Een verkeersongeval was door een werknemer veroorzaakt tijdens zijn werk. De benadeelde kan de werknemer niet aanspreken op grond van art.18 Arbeidsovereenkomstenwet. Een vordering tegen de werkgever (art.1384, lid 3 B.W.) leverde niets op omdat deze failliet verklaard was. De benadeelde beweerde dan ook gediscrimineerd te zijn door art. 18 omdat een vordering tegen een statutair personeelslid wel mogelijk zou geweest zijn. Het Hof vond dit keer dat het gelijkheidsbeginsel niet geschonden werd. Het doel van de wetgever met de invoering van de beperking van aansprakelijkheid was rekening te houden met het verhoogd risico dat elke beroepsactiviteit impliceert en met het feit dat werknemers hun activiteit gedeeltelijk ten voordele van hun werkgever uitoefenen. De vrijstelling van aansprakelijkheid van de werknemer verhindert in principe niet dat het slachtoffer schadeloos gesteld wordt. Zij doet immers geen afbreuk aan de aansprakelijkheid op grond van art. 1384 B.W. van de aansteller voor zijn aangestelden. Bij insolventie van de aansteller bevinden de slachtoffers zich niet in

een situatie die verschilt van diegene waarin zich de meeste schuldeisers van een schadevergoeding bevinden die worden geconfronteerd met het faillissement van hun schuldenaar.

Uit beide arresten samen mag men wellicht afleiden dat de wetgever de aansprakelijkheid van statutaire personeelsleden van de overheid zou moeten beperken, niet alleen ten opzichte van de overheid maar ook ten opzichte van derden. Om een nieuwe ongelijkheid te vermijden en personen benadeeld door een ambtenaar een gelijkwaardige kans op schadevergoeding te geven zou de wetgever echter wellicht ook de aansprakelijkheid van de rechtspersoon voor zijn ambtenaren een even brede basis moeten geven als deze van aanstellers voor hun aangestelden.

Momenteel zou een niet gepubliceerd voorontwerp van wet „betreffende de aansprakelijkheidsregeling van de ambtenaren van sommige overheidsdiensten” ter tafel liggen dat de aansprakelijkheid van statutaire personeelsleden van de overheid (vast benoemd, tijdelijk benoemd of stagiair) jegens derden zowel als jegens de overheid beperkt in de zin van art. 18 Wet Arbeidsovereenkomsten....

In het arrest 3/97 van 16 januari 1997 komt art. 46 Wet Arbeidsongevallen aan de orde. Voor de wijzigingen ervan door de wetten van 20 mei 1998 en 25 januari 1998 liet deze bepaling een werknemer enkel toe om van zijn werkgever, diens lasthebber of aangestelde op grond van het gemeen recht schadevergoeding te vorderen voor de schade opgelopen bij een arbeidsongeval indien dit laatste het gevolg was van opzet, indien het schade aan de goederen van de werknemer veroorzaakte of indien het zich voordeed op de weg naar en van het werk. Het arrest van 16 januari 1998 kwam tot stand naar aanleiding van een verkeersongeval veroorzaakt door een werknemer waarbij een mede-werknemer als passagier zwaar gekwetst werd. Werd het ongeval als een arbeidsongeval beschouwd, dan kreeg de benadeelde enkel de forfaitaire arbeidsongevallenvergoeding; werd het als een ongeval op weg van en naar het werk gekwalificeerd dan kon hij op basis van het gemeen recht vergoeding vorderen van zijn volledige schade. De politierechtbank van Gent stelde de prejudiciële vraag of art. 46 van de wet van 10 april 1971 het gelijkheidsbeginsel schendt door „een onderscheid te maken tussen de slachtoffers van een arbeidsongeval en de slachtoffers van een ongeval op weg naar en van het werk en door op basis van dat onderscheid de slachtoffers van een arbeidsongeval uit te sluiten van de volledige gemeenrechtelijke schadeloosstelling...”. Het Hof komt op de eerste plaats tot het besluit dat de beperking van aansprakelijkheid van de werkgever voor ar-

beidsongevallen in beginsel aanvaardbaar is wanneer men deze vergelijkt met de aansprakelijkheid voor ongevallen op weg van en naar het werk. Dit besluit volgt uit de vaststelling van de specificiteit van de geregelde situatie. De bewijsmoeilijkheden inzake schade en oorzakelijk verband met de schuld van de werkgever verschillen in de twee hypothesen; het bewijs van de fout van de werkgever of medewerkemer en van het causaal verband ervan met de schade valt in het kader van een arbeidsongeval vaak moeilijk te leveren zonder afbreuk te doen aan de sociale rust en de arbeidsverhoudingen in de ondernemingen. Het Hof stelt echter ook vast dat de rechtspraak bij verkeersongevallen op weg naar en van het werk een verder onderscheid maakt naargelang de werknemer op het ogenblik van het ongeval onder het gezag van de werkgever stond of niet. Stond de werknemer onder het gezag van de werkgever, dan is er sprake van een eigenlijk arbeidsongeval en is de gemeenrechtelijke vordering tegen de werkgever, zijn aangestelden en lasthebbers uitgesloten. Was er geen gezag van de werkgever op het ogenblik van het ongeval, dan is volledige schadevergoeding mogelijk. Dit onderscheid vindt het Arbitragehof ongrondwettig. Het is niet relevant in het licht van het doel en de gevolgen van de bestreden bepaling. Of een werknemer al dan niet onder het gezag van zijn werkgever staat, beïnvloedt op geen enkele wijze het bestaan en de toename van het aantal verkeersongevallen op grond waarvan de wetgever afweek van het forfaitaire stelsel; het heeft geen verband met de ernst van de schade en heeft evenmin een weerslag op de moeilijkheid om het bewijs te leveren van de schade en het oorzakelijk verband met de schuld van de werkgever. Het Hof besluit dat art. 46 van de arbeidsongevallenwet het gelijkheidsbeginsel schendt indien het in die zin wordt uitgelegd dat het, volgens de gemeenrechtelijke regels inzake burgerlijke aansprakelijkheid, een volledige schadevergoeding weigert aan de werknemer die het slachtoffer is van een *verkeersongeval* dat onopzettelijk is veroorzaakt door zijn werkgever, diens lasthebbers of aangestelden, terwijl die werknemer onder het gezag van zijn werkgever staat.

In aansluiting op dit arrest wijzigde de wetgever bij wet van 20 mei 1998 artikel 46 van de Arbeidsongevallenwet door er een 6° aan toe te voegen dat een beroep op het gemeen recht mogelijk maakt „tegen de werkgever, zijn lasthebbers of zijn aangestelden, wanneer het ongeval een verkeersongeval betreft. Onder verkeersongeval wordt verstaan ieder ongeval op de openbare weg en op terreinen die toegankelijk zijn voor het publiek of enkel voor een zeker aantal personen die het recht hebben er te komen en waarbij een of meer voertuigen of rijdieren zijn betrokken”. Deze bepaling werd reeds vervangen door

art. 7 van de wet van 25 januari 1999 dat verkeersongeval omschrijft als „ieder ongeval in het wegverkeer waarbij één of meer al dan niet gemotoriseerde voertuigen zijn betrokken en dat verband houdt met het verkeer op de weg”. Een werknemer die tijdens de uitoefening van de beroepsactiviteit het slachtoffer is van een verkeersongeval wordt aldus niet langer ongunstiger behandeld dan het slachtoffer van een ander verkeersongeval.

Interessant is ook het konijnen-arrest nr. 53/98 van 20 mei 1998. Dit heeft betrekking op het eerder folkloristische art. 7bis van de jachtwet van 28 februari 1982. Dit kent landbouwers wier gewassen beschadigd worden door konijnen een schadevergoeding toe gelijk aan het dubbele van de werkelijke schade. Het Hof stelt vast dat de dubbele schadevergoeding door de wetgever in de negentiende eeuw bedoeld was om te reageren tegen de plaag die konijnen destijds, wegens hun zeer snelle vermenigvuldiging, voor de landbouw vormden. De dubbele schadevergoeding beoogde herstel van de schade zowel als preventie. Toch verwerpt het Hof de bestreden bepaling. Zij was misschien relevant en evenredig ten opzichte van de door de wetgever in de negentiende eeuw nagestreefde doelstellingen. *Er moet echter ook onderzocht worden of ze ten aanzien van de beginselen van gelijkheid en niet-discriminatie verantwoord blijft in de huidige omstandigheden.* Er hebben zich belangrijke wijzigingen voorgedaan in de feitelijke omstandigheden: de vermenigvuldiging van de konijnen is sterk en op duurzame wijze verminderd als gevolg van diverse ziekten waaronder myxomatose, zodat zij thans nog bezwaarlijk als een plaag kan worden beschouwd die uitzonderlijke maatregelen zou verantwoorden. Zelfs al is de bijzondere wetgeving nuttig om te voorkomen dat de kwaal opnieuw zou optreden, dan nog zou die zorg geen maatregel kunnen verantwoorden die zeer sterk van de gemeenschappelijke beginselen afwijkt dan indien het *aanhoudende karakter van het uitzonderlijke gevaar* zou zijn aangetoond. Art. 7bis van de jachtwet van 28 februari 1882 schendt het gelijkheidsbeginsel.

Tenslotte is er het arrest nr. 92/98 van 15 juli 1998 dat betrekking heeft op de bijzondere regeling die art. 29 bis WAM-wet invoert voor de vergoeding van de lichamelijke schade die voetgangers, fietsers en passagiers oplopen bij een verkeersongeval waarbij een motorrijtuig betrokken is. Zoals men weet worden deze slachtoffers vergoed door de verzekeraar van de auto, zonder dat de aansprakelijkheid van de bestuurder of eigenaar van de auto moet worden vastgesteld en zonder dat de fout van het slachtoffer (behoudens uitzondering) een rol speelt. Deze regeling werd opgenomen in de WAM-wet; spoorvoertuigen

zijn dus uitgesloten. Een slachtoffer gekwetst bij een ongeval met een Brusselse tram beweert gediscrimineerd te worden door art. 29bis: dit zou wel schadevergoeding hebben mogelijk gemaakt indien het ongeval had plaats gevonden met een autovoertuig. Het besluit van het Hof is dat artikel 29 bis de artikelen 10 en 11 van de grondwet schendt, in zoverre het de voertuigen die aan spoorstaven zijn verbonden uitsluit. Het Hof keurt af „dat de regelen betreffende de gevolgen van het verkeer nog steeds worden opgevat zonder rekening te houden met de spoorvoertuigen, ongeacht het probleem.” Indien kan worden aanvaard dat de spoorvoertuigen onderworpen zijn aan regels van politie op het wegverkeer die afwijken van die welke op de andere voertuigen toepasselijk zijn, ... is het geenszins aangetoond dat de spoorvoertuigen een risico met zich meebrengen dat zodanig kleiner is dat het instellen van een fundamenteel verschillende schadevergoedingsregeling verantwoord is.”

De taak weggelegd voor de wetgever is niet evident. Men kan het probleem oplossen door het toepassingsgebied van art. 29 bis uit te breiden tot trams -of door de betrokken regeling af te schaffen, wat echter weinig waarschijnlijk is. De vraag rijst of de nieuwe regeling nu moet betrekking moet hebben op alle spoorvoertuigen, treinen inbegrepen en of er ook een stelsel van solvabiliteitswaarborgen worden uitgewerkt equivalent aan datgene dat de W.A.M.-wet voorziet voor motorrijtuigen?

3. De rechtspraak van het Arbitragehof in verband met het aansprakelijkheidsrecht roept talrijke en zeer uiteenlopende vragen op. Elders behandelen wij een aantal ervan meer uitvoerig („Gelijkheid in aansprakelijkheid. De rechtspraak van het Arbitragehof en de ontwikkeling van het aansprakelijkheidsrecht” in H. BOCKEN, I. BOONE, B. CLAESSENS, D. COUNYE, E. DE KEZEL, P. DE SMEDT, *De herziening van de bevrijdende verjaring door de wet van 10 juni 1998*, Gandaius, Ontmoetingen met recht 2, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1999, 3-36). Hier willen wij enkel een paar bedenkingen maken in verband met de betekenis van de besproken rechtspraak voor de ontwikkeling van het aansprakelijkheidsrecht.

4. Het is duidelijk dat het aansprakelijkheidsrecht met zijn vele bijzondere regimes talrijke gelegenheden oplevert voor een kritische toetsing aan het gelijkheidsbeginsel. Eigenlijk is het niet te verwonderen dat het Arbitragehof een aantal bijzondere aansprakelijkheidsregelen ongrondwettig verklaarde.

De wetgever heeft zich immers niet ingespannen om de enkele zinnen uit het B.W. die betrekking hebben op de vergoeding van ongevalsschade fundamenteel aan te passen aan de verandering van een agrarische naar een hoog technologische maatschappij. In de laatste decennia kwamen er wel talrijke bijzondere schadevergoedingsstelsels en afwijkende aansprakelijkheidsregelen bij.

Soms, met name voor wat auto-ongevallen betreft, werd een oplossing gezocht over de grenzen van de juridische disciplines heen en werd een min of meer homogeen amalgaam gemaakt van aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering, sociale zekerheid, personenverzekering, en schadefondsen.

In andere gevallen beperkte de wetgever zich tot een bijzondere omschrijving van de zorgvuldigheidsplicht. Ons recht kent een zeer groot aantal bijzondere foutloze aansprakelijkheidsregelen voor bijzondere risico's.

De bijzondere regelen betreffende de persoonlijke aansprakelijkheid van bepaalde professionele groepen illustreren het best de versnippering.

Een aantal bijzondere regelen hebben betrekking op overheidspersonen. Ministers en parlementairen zijn op grond van art. 101 en 124 G.W. niet aansprakelijk voor een mening uitgebracht in de uitoefening van hun ambt. Daar waar men kan stellen dat verschillende bepalingen uit de grondwet het beginsel van de persoonlijke aansprakelijkheid van ministers bevestigen, geeft het nieuwe art. 103 G.W. de wetgever de opdracht om te bepalen in welke gevallen en volgens welke regels de benadeelde een burgerlijke rechtsvordering kan instellen tegen een minister. Een wet van 25 maart 1999 voert een bijzondere regeling in voor burgemeesters en schepenen. Hun persoonlijke aansprakelijkheid jegens derden wordt niet beperkt, maar moet verzekerd worden door de rechtspersoon van wie zij het orgaan zijn. Magistraten kunnen maar persoonlijk aangesproken worden tot schadevergoeding in de gevallen waar verhaal op de rechter mogelijk is voor het Hof van Cassatie of waar hun ambtsfout een strafrechtelijk misdrijf uitmaakt.

De vennootschapswetgeving verzwaart de persoonlijke aansprakelijkheid van bestuurders en zaakvoerders van N.V. en B.V.B.A. (art. 62, lid 2, art. 63 ter, art. 103, art. 132, art. 158 Venn. W.). Daarentegen vloeit een belangrijke beperking van de aansprakelijkheid van werkgevers en hun lasthebbers voort uit art. 46 Wet Arbeidsongevallen. Art. 18 Arbeidsovereenkomstenwet beperkt de persoonlijke aansprakelijkheid van werknemers. Deze bepaling kreeg navolging, voor wat

betreft loodsen, politieambtenaren en rijkswachters en militairen, in respectievelijk de loodsenwet van 30 augustus 1988, art. 48 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt en art. 90 van de wet van 20 mei 1994 inzake de rechtstoestand van het militair personeel. Aangestelden die geen werknemers zijn genieten niet van de bescherming van art. 18 Wet Arbeidsovereenkomsten. Wel zijn zij krachtens art. 46 Wet Arbeidsongevallen enkel in geval van opzet aansprakelijk bij arbeidsongevallen die een medewerknemer treffen. Uitzonderlijk is er een volledige uitsluiting van aansprakelijkheid. Art. 11 van de witwas wet van 11 januari 1993 bepaalt dat geen burgerlijke rechtsvordering kan worden ingesteld tegen de werknemers of vertegenwoordigers van de tot melding gehouden personen en instellingen voor te goeder trouw overeenkomstig de wet verstrekte inlichtingen. Op grond van de loodswet van 30 augustus 1988 is de organisator van een loodsdienst niet aansprakelijk voor schade te wijten aan een fout van de organisator zelf, van een loods of van een gebrek in de gebruikte installaties.

Ook de rechtspraak werkte mee aan de uitbouw en versterking van afzonderlijke aansprakelijkheidsregimes. Een belangrijke stap in deze richting was de rechtspraak volgens dewelke ook ondergeschikte medewerkers van de overheid als organen worden beschouwd zodat de overheid voor hen aansprakelijk is op grond van art. 1382 B.W. en niet van art. 1384 B.W. (Cass. 12 juli 1921, *Pas.* 1921, I, 311; Cass. 16 oktober 1922, *Pas.* 1923, I, 14; Cass. 13 december 1923, *Pas.* 1924, I, 82) Met het stuwadoorsarrest van 7 december 1973 (*R.W.* 1973-74, 1597) vestigde het Hof van Cassatie de regel dat contractpartijen, niet buitencontractueel kunnen worden aangesproken tenzij fout en schade vreemd zijn aan het contract. Aangestelden en uitvoeringsagenten die een fout begaan bij de uitvoering van een contract van hun opdrachtgever met een derde kunnen door deze laatste niet extracontractueel worden aangesproken. Met deze rechtspraak trachtte het Hof de gelding van contractuele afspraken, met inbegrip van exonatiebedingen, te versterken. Zeer lang gold nochtans de tegengestelde oplossing, zonder dat dit acute maatschappelijke problemen scheen op te leveren. De quasi-immuniteit werd met het arrest van 7 november 1997 uitgebreid tot organen van rechtspersonen.

Bij de invoering van al deze bijzondere aansprakelijkheidsregelen was het verzekeren van een gelijke behandeling blijkbaar geen bron van inspiratie voor de wetgever en de rechter. Meestal kwam de vraag of minder discriminerende oplossingen mogelijk waren niet aan de orde of werd zij genegeerd; in bepaalde gevallen kwamen afwijkende

aansprakelijkheidsregelen tot stand, in het duidelijke besef van hun discriminerend karakter. Het gelijkheidsbeginsel was een schone slaapster die slechts in het laatste decennium van de twintigste eeuw wakker zou worden (L.P. SUETENS, „De invloed van het Arbitragehof op het grondwettelijk recht”, *R.W.* 1993-94, 1318).

5. De besproken rechtspraak toont aan hoe breed het toepassingsgebied is waarover de controle van het Arbitragehof zich uitstrekt. Niet alleen de recent door bijzondere wetgeving ingevoerde afwijkende aansprakelijkheidsregimes staan bloot aan de controle van het Arbitragehof.

Bijzonder belangrijk is ook het feit dat het Hof ook onderzoekt of oudere wetgeving nog verantwoord is in het licht van de huidige maatschappelijke gegevens. Zowel het arrest van 21 maart 1995 betreffende art. 26 V.T.Sv., als het arrest van 17 juli 1998 over de konijnenschade zijn duidelijk in dit verband. De wetgever moet er dus niet alleen voor zorgen het gelijkheidsbeginsel niet te schenden door nieuwe wetgeving, maar schendingen die het gevolg zijn van de onaangepastheid van oude wetgeving aan de huidige maatschappelijke omstandigheden herstellen.

Het Hof sanctioneert verder ook discriminaties die het gevolg zijn van de wijze waarop de rechtspraak een wettelijke norm interpreteert eerder dan van de wettekst zelf. Dit blijkt zeer duidelijk uit het arrest van 16 januari 1997 in verband met art. 46 van de Arbeidsongevalwet. Zo zou bv. de jurisprudentiële regel dat de overheid voor haar personeelsleden aansprakelijk is op grond van art. 1382 B.W. eerder dan van 1384 B.W. het voorwerp kunnen uitmaken van een interessante prejudiciële vraag.

6. De rechtspraak van het Arbitragehof opent, zoals gezegd, de mogelijkheid dat een vrij groot aantal niet rationeel verantwoorde bijzondere regels en voorbijgestreefde oudere wetgeving ongrondwettig verklaard wordt. Het herstel van een redelijke homogeniteit van het aansprakelijkheidsrecht langs uitspraken van het Arbitragehof zal echter een proces blijken van (te) lange adem. Hiervoor zijn verschillende redenen.

Vooreerst is de controle door het Arbitragehof aan de hand van het gelijkheidsbeginsel zeer fragmentair. Dit is het gevolg van het feit dat de prejudiciële uitspraak van het Hof bepaald en beperkt wordt door de gestelde prejudiciële vraag en dus ook door de complexiteit en algemeenheid van de bestreden regel, de identiteit van de partijen en

de aard van de ingeroepen discriminatie. Een prejudicieel arrest be-licht slechts een facet van een meestal veelzijdige bijzondere regel. Zo kan een algemeen geformuleerde regel strijdig zijn met het gelijkheidsbeginsel indien hij toegepast wordt op bepaalde concrete situaties, maar niet bij toepassing op andere gevallen. Het arrest 32/96 van 15 mei 1996 illustreert dit. De verjaringstermijn van vijf jaar voor vorderingen tegen de overheid is in de regel aanvaardbaar, ook al verjaren vorderingen tegen particulieren meestal na dertig jaar. Dit besluit geldt echter niet wanneer het gaat om vorderingen tegen de overheid op grond van schade aan onroerende goederen tengevolge van openbare werken.

De partijen bepalen de draagwijdte van de arresten van het Arbitragehof verder ook door de aanwijzing van de wetgeving die als referentiepunt fungeert. In het arrest 77/96 van 18 december 1996 in verband met de discriminatie van statutaire personeelsleden in vergelijking met werknemers voor wat betreft de regresvordering van de werkgever, wordt de vraag gesteld (en positief beantwoord) of art. 1382, 1383 en 1251 B.W. het gelijkheidsbeginsel schenden omdat zij onvoldoende genuanceerd zijn. Men had ook de vraag kunnen stellen of het niet eerder art. 18 Wet Arbeidsovereenkomsten is dat de gelijkheid verstoort door zijn te enge formulering.

Verder leveren de arresten van het Arbitragehof maar beperkte aanwijzingen op voor de wetgever. Dit is niet te verwonderen. De taak van het Hof is immers enkel het oplossen van de prejudiciële vraag, niet aan te duiden hoe de wetgever een vastgestelde ongrondwettigheid moet wegwerken. Meestal kan de wetgever tussen talrijke oplossingen kiezen. De positie van het Arbitragehof is in dit opzicht overigens veel comfortabeler dan deze van de wetgever. Het hof kan zich concentreren op de vraag of de wet een bepaalde, door de prejudiciële vraag gepreciseerde discriminatie bevat; elke andere discriminatie mag daarbij buiten beeld blijven. De wetgever daarentegen moet oog hebben voor elke mogelijke discriminatie die niet alleen een nieuwe maar ook een oude wettelijke maatregel kan opleveren of instandhouden.

Prejudiciële vragen leveren dus maar traag en druppelsgewijze de informatie op die vereist is voor een globale uitspraak over de aanvaardbaarheid van bijzondere aansprakelijkheidsregelen. Het is te verwachten dat het aansprakelijkheidsrecht nog dikwijls zal in vraag gesteld worden voor en door het Arbitragehof. Indien de rechtspraak van het Hof in dezelfde zin evolueert en indien het aansprakelijk-

heidsrecht door de wetgever enkel incidenteel gecorrigeerd wordt, ziet het er naar uit dat het nog vele jaren in de steigers zal staan.

Men is gewoonlijk van mening dat de aanpassing van het aansprakelijkheidsrecht aan de maatschappelijke ontwikkelingen best aan de rechter wordt overgelaten.

Indien men echter wenst op een redelijke termijn een samenhangende schadevergoedingsregeling uit te werken die ook beantwoordt aan het gelijkheidsbeginsel, dan is een globale en systematische herziening, door de wetgever, de enige efficiënte mogelijkheid.

Hubert BOCKEN